

УДК 336.7

Аналіз банківського ринку як системоутворюючої ланки фінансового сектору країни: проблеми та шляхи розвитку в контексті Євроінтеграції

Колосінська М.І.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та безпеки підприємства
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Катринуца К.І.

студентка факультету фінансів, підприємництва та обліку
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

У статті досліджено роль банківської системи у загальному механізмі функціонування фінансової сфери та економіки загалом. З'ясовано основні проблеми неефективного функціонування банківських установ в Україні, розглянуто тенденції інтеграції вітчизняної фінансової системи до ЄС. На основі проведеного аналізу зроблено висновки щодо можливих дій, спрямованих на вдосконалення функціонування банківської системи України з урахуванням євроінтеграційних процесів. Сформульовано низку рекомендацій стосовно першочергових заходів, яких необхідно вжити для модернізації банківської системи України в умовах Євроінтеграції.

Ключові слова: банківська система, євроінтеграційні процеси, ефективний розвиток, банківські послуги, ліквідність.

Kolosins'ka M.I., Katrynutsa K.I. АНАЛИЗ БАНКОВСКОГО РЫНКА КАК СИСТЕМООБРАЗУЮЩЕГО ЗВЕНА ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА СТРАНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье исследована роль банковской системы в общем механизме функционирования финансовой сферы и экономики в целом. Выявлены основные проблемы неэффективного функционирования банковских учреждений в Украине, рассмотрены тенденции интеграции отечественной финансовой системы в ЕС. На основе проведенного анализа сделаны выводы относительно возможных действий, направленных на совершенствование функционирования банковской системы Украины с учетом евроинтеграционных процессов. Сформулирован ряд рекомендаций по первоочередным мероприятиям, которые необходимо осуществить для модернизации банковской системы Украины в условиях Евроинтеграции.

Ключевые слова: банковская система, евроинтеграционные процессы, эффективное развитие, банковские услуги, ликвидность.

Kolosins'ka M.I., Katrynutsa K.I. ANALYSIS OF THE BANKING MARKET AS A PART OF THE FINANCIAL SECTOR OF THE COUNTRY: PROBLEMS AND WAYS OF DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article examines the role of the banking system in the overall mechanism of functioning of the financial sector and the economy as a whole. In order to achieve the goal, the role of the banking system in the overall mechanism of functioning of the financial sector and the economy as a whole has been researched. The basic problems and causes of destabilization of effective functioning of banking institutions in Ukraine are revealed. The indicators of the state of banks activity in Ukraine are analyzed, namely: dynamics of income, expenses and results of activity of domestic banking institutions, deposit and loan portfolio of individuals, transparency indicator. The tendencies of integration of the domestic financial system into the EU are considered.

Keywords: banking system, Euro integration process, effective development, banking services, liquidity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євроінтеграційні наміри України та ринкові перетворення у вітчизняній економіці внесли зміни до процесу розвитку вітчизняного фінансового сектору. Суттєвий вплив цих зміни відчула на собі, звичайно, банківська система України, яка є системоутворюючою ланкою фінансового ринку. Вплив цих змін відстежуємо також у збільшенні присутності іноземних банків, необхідності імплементації

норм банківського законодавства, чинних в ЄС, та європейських методів ведення банківського бізнесу у вітчизняну практику. Саме тому розвиток банківського сектору є необхідною умовою нормального функціонування економіки, адже тільки через ефективну банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки, яка є нагальною проблемою України. Отже, із 96 платоспроможних банків станом на 1 січня 2017 року 63 банки отримали прибуток

у розмірі 10,8 млрд. грн., а 33 банки – збиток у 170,2 млрд. грн. Така статистика засвідчує, що банківський сектор продовжує перебувати в кризовому стані, тому визначення причин, що призводять до такого стану, та шляхів подолання є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років проблеми та перспективи функціонування банківського сектору України досліджували багато українських вчених, а саме О.Д. Вовчак, О.В. Дзюблюк, О.М. Крамаренко, В.В. Масленнікова, О.В. Крухмаль, М.Б. Колісник, С.А. Кузнєцова, З.С. Пестовська, Ю.Є. Холодна [1; 3; 5; 6]. Питання сучасного стану та перспектив розвитку банківської системи України продовжує викликати значний інтерес серед науковців. В.В. Масленнікова висвітлює основні проблеми банківської системи України порівняно з тенденціями розвитку відповідного сектору в зарубіжних країнах. О.Д. Вовчак та О.М. Крамаренко приділили значну увагу формулюванню напрямів стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ, а Р.В. Корнилюк проводить дослідження перспектив діяльності російських банків в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень стану та основних тенденцій розвитку банківської системи, окремі питання щодо ефективних методів управління банківською системою України в контексті євроінтеграційних процесів залишаються нерозкритими. Актуальність зазначених питань, необхідність їх поглибленого дослідження зумовили вибір теми роботи, окреслили мету та завдання дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в аналізі діяльності банківських установ та визначенні механізмів удосконалення та ефективного розвитку банківської системи України у контексті Євроінтеграції.

Для реалізації означеної мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати стан вітчизняного банківського ринку;
- охарактеризувати основні напрями інтеграції банківської системи України до Європейського Союзу;
- визначити основні проблеми банківської системи України на шляху процесів європейської інтеграції нашої країни;
- розробити заходи щодо імплементації європейського досвіду розвитку банківської системи в українських реаліях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні розвиток фінансового сектору України в контексті Євроінтеграції визначається Угодою про співробітництво між Україною та ЄС, Меморандумом про економічну та фінансову політику та Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року [9]. Але, проаналізувавши вищезазначені документи, ми доходимо висновку, що прописані там заходи мають переважно лише декларативний характер і не використовуються повною мірою.

Найактивнішими інституційними учасниками фінансового сектору економіки України виступають комерційні банки, страхові компанії, фондові біржі, адже саме вони складають найбільшу частку фінансових ресурсів і мають безпосередній вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення. Доцільно відзначити, що саме протягом останніх років банківська система зростала значно швидше, ніж інші сегменти фінансового сектору, проте існують значні проблеми, які стримують подальший розвиток вітчизняних банків, зокрема наявність військового конфлікту на сході, який знизив довіру споживачів фінансових послуг до банківського сектору; скорочення економічної активності, значні торговельні дисбаланси, що спричинили девальвацію та прискорення інфляції до 30% річних; проблеми непрозорих принципів ведення банківської діяльності; наявність великої кількості схем відмивання грошей; низький рівень менеджменту та відповідальності власників банків; цілеспрямоване банкрутство банків їх акціонерами; низька якість кредитних портфелів [11, с. 68]. Саме ці чинники призвели до суттєвого зменшення кількості банків, які мають ліцензію на здійснення банківської діяльності (станом на 1 січня 2017 року функціонують 96 установ, що на 18% менше, ніж в попередньому році).

Таким чином, в процесі становлення та розвитку фінансового сектору України банки здобули провідні позиції в процесі створення ВВП та забезпечення економічного зростання за рахунок їх здатності трансформувати заощадження в інвестиції. У цьому контексті аналітичний огляд сучасного стану функціонування банківського сектору економіки та його ефективності в процесі забезпечення економічного зростання країни набуває великого значення. Саме тому доцільно проаналізувати основні показники діяльності банків України (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за 2015–2017 роки, млн. грн.

Назва показника	Станом на			Абсолютне відхилення (1 січня 2017 року/1 січня 2015 року), +, -	Відносне відхилення (1 січня 2017 року/1 січня 2015 року), %
	1 січня 2015 року	1 січня 2016 року	1 січня 2017 року		
Кількість діючих банків, од., усього	163	117	96	-67	-41,1
зокрема, з іноземним капіталом, од.	51	41	38	-13	-25,5
з іноземним капіталом у 100%, од.	19	17	17	-2	-10,5
Активи банків	1 316 852	1 254 385	1 256 299	-60 553	-4,6
Кредити надані	1 006 358	1 009 768	1 005 923	-435	-0,04
Пасиви	1 316 852	1 254 385	1 256 299	-60 553	-4,6
Капітал	148 023	103 713	123 784	-24 239	-16,4
Зобов'язання банків	1 168 829	1 150 672	1 132 515	-36 314	-3,1

Джерело: побудовано авторами за даними джерела [9]

Отже, проаналізувавши дані таблиці за 2015–2017 роки, бачимо зниження кількості банківських установ (кількість банків як з частковим іноземним капіталом, так і з іноземним капіталом у 100% зменшується на 25,5% та 10,5% відповідно). Також потрібно відзначити, що за кількістю банків зменшується і кількість їхніх структурних підрозділів. Так, якщо на початок 2015 року функціонували 15 082 діючі структурні підрозділи банків, то на початок 2017 року цей показник зменшився на 31,6% і становив 10 316 підрозділи.

Помітним є скорочення капіталу банківської системи України на 16,4% відносно 2015 року. З урахуванням низької якості активів банківської системи України та збиткової діяльності зобов'язання банків протягом 2015–2017 років зменшилися на 3,1%.

Під час дослідження активів вітчизняних банків велике занепокоєння викликають низька якість кредитних портфелів, вага частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, що засвідчують наявність системної банківської кризи в Україні. Кредитний портфель фізичних осіб збільшився у гривні з початку року на 18,3 млрд. грн., тоді як у ВКВ (вільноконвертованій валюті) – зменшився на трохи більше \$400 млн. Масове іпотечне кредитування не повернулося, а кредитні продукти, що покривають розриви ліквідності у людей від зарплати до зарплати, зараз пропонують майже всі банки. Загальний приріст портфеля на рівні 2% з початку року мало допомагає еко-

номіці збільшувати продажі на споживчому ринку. Динаміка кредитного портфеля юридичних осіб взагалі має від'ємний характер (-1,8%). На тлі зростання кредитного портфеля в гривні на 23,1 млрд. грн. має місце згорання валютного портфеля на більш ніж \$1 млрд. [8].

Щодо депозитного портфеля, то депозитний портфель фізичних осіб банківської системи за 10 місяців у гривні збільшився на 18 млрд. грн. (+3,8%). Відстежується позитивна тенденція. Здійснення поглибленого аналізу дає змогу відзначити, що майже 16 млрд. грн. – це приріст у «Приватбанку» за рахунок переведення депозитів у валюті і депозитних сертифікатів. З банків за участю російської держави забрали понад 20% депозитів. Тобто якщо із системи прибрати фактор найбільшого банку, питома вага якого в депозитному портфелі продовжує зростати, то успіхи інших у сукупності є мінімальними. Депозитний портфель юридичних осіб має від'ємний сумарний результат (-3,2%). На майже 4,6 млрд. грн. приросту в гривні приходиться трохи більше \$700 млн. відтоку. У цьому сегменті обігові кошти бізнес переносить у банки із західним капіталом [8].

Особливу увагу хотілося б звернути на фінансові результати діяльності банківського сектору економіки України (рис. 1).

Як бачимо, у 2016 році збитки зросли в 2,4 рази порівняно з 2015 роком, а саме до 159 млрд. грн. Такий історично високий рівень збитків був зумовлений переважно форму-

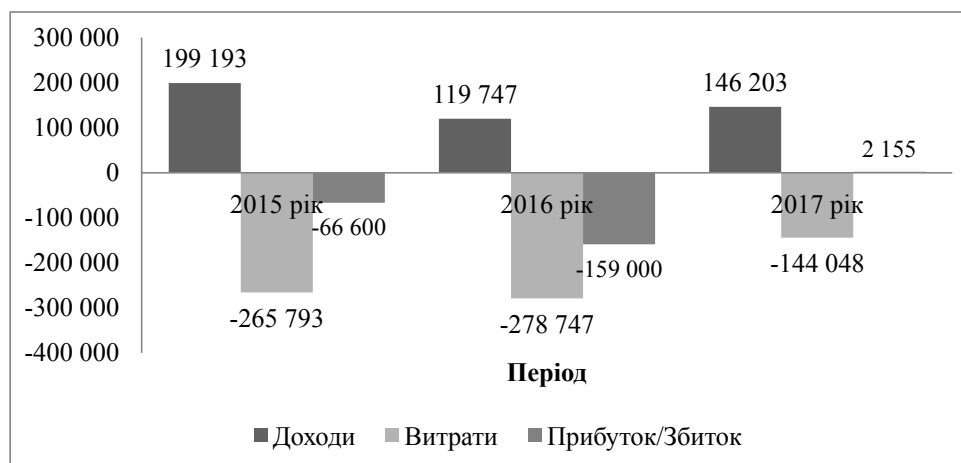

Рис. 1. Динаміка доходів, витрат та результатів діяльності банків України протягом 2015–2017 років, млн. грн.

ванням резервів під кредитний портфель «Приватбанку» на 145 млрд. грн. У решти банків збитки зменшилися до 24 млрд. грн. на тлі зниження обсягів відрахувань до резервів. У 2017 році фінансовий результат банків покращився, а саме банки отримали прибуток у розмірі 2,1 млрд. грн. Такому поліпшенню сприяло, зокрема, суттєве скорочення відрахувань до резервів, а саме у 1,8 рази порівняно з відповідним періодом 2016 року. Найбільшу частку в доходах банківської системи протягом 2015–2017 років займали процентні доходи (становили більше 60% від загального обсягу доходів) та комісійні (більше 14%). Це свідчить про певну сталість структури доходів банківської системи.

Для банківської системи України характерні ті ж загальні принципи, які характеризують діяльність банківських систем країн ЄС і безпосередньо Центральної та Східної Європи (дворівнева побудова, розділення функцій центрального банку та всіх інших банків, контроль за діяльністю банківських установ). Однак вони здійснили реформування своїх банківських систем значно швидшими темпами, ніж Україна, що зумовило вищий рівень конкурентоздатності їхніх банків, якщо порівнювати з українськими, та вищу ефективність їх розвитку. У таких умовах ключовим залишається питання розвитку та подальшого вдосконалення банківської системи, яка б дала поштовх для позитивних зрушень в економіці країни.

На поточному етапі економічного розвитку України інтереси вітчизняних представників банківської системи та іноземних банків не завжди співпадають. На сучасному етапі у країнах ЄС банки сконцентровані на вирі-

шенні проблем ліквідності, зокрема, за рахунок припинення фінансування закордонних філій та дочірніх банків, виведення коштів з менш розвинених країн. Тоді як першочерговим завданням функціонування банківської системи України є не лише збереження стабільності, але й розширення кредитування реального сектору економіки.

Шляхами подолання розриву в розвитку банківської системи нашої країни та європейських країн мають стати такі кроки. По-перше, залучення додаткових ресурсів шляхом безпосереднього виходу українських банківських установ на європейські фондові біржі для залучення фінансових ресурсів як для клієнтів банку, так і шляхом додаткової емісії власних цінних паперів банку. Головною проблемою цього є неготовність вітчизняного банківського менеджменту та власників до роботи на європейських фінансових ринках за європейськими правилами. По-друге, створення та актуалізація діяльності альтернативних парабанківських посередницьких структур. За таких умов вони отримають доступ до значних обсягів дешевих фінансових ресурсів європейських країн та розмістять їх в українських комерційних банках, а високий рівень ризикованості активних операцій з українськими банками може бути мінімізований як звичайними інструментами мінімізації кредитних ризиків (диверсифікація активів, придбання привілейованих акцій), так і інноваційними банківськими продуктами. По-третє, відкриття філій крупних світових банків і подальшим переливом частини їх ресурсів у вітчизняний міжбанківський ринок. З одного боку, такий напрям може створити додаткові конкурентні загрози для наявних комерцій-

них банків в Україні, а з іншого боку, створить практично необмежений фінансовий ресурс на внутрішньому ринку [2].

Проте, незважаючи на переваги щодо залучення іноземного капіталу в банківську систему, існує також низка ризиків, які за умови виникнення певних обставин можуть негативно впливати на розвиток банківської системи та економіки загалом. Так, у банківській системі Польщі більш ніж 75% капіталу банків належать зарубіжним інвесторам, що привело до витіснення з ринку банків з польським капіталом та до фактичної втрати польськими інвесторами контролю над банківською системою. Така ситуація є рівнозначною втраті фінансової незалежності країни. Тому на законодавчому рівні доцільно обмежити розміри внесків іноземних інвесторів до статутного капіталу банків України.

Для зміцнення банківськими установами власних позицій на фінансовому ринку доцільно покращити показники ліквідності через взаємодію з іншими фінансовими посередниками, торговцями цінними паперами, застосування нестандартних схем роботи з іншими гравцями ринку банківських послуг; пошук неформальних підходів до взаємовідносин із клієнтами шляхом розроблення індивідуальних графіків погашення заборгованості, заміни застави, організації проведення угод між вкладником і позичальником на вигідних для банку умовах та інформування про такі можливості клієнтів; підвищення стандартів надання традиційних банківських послуг; розробку принципово нових банківських продуктів і послуг; створення позитивного іміджу банку тощо.

На нашу думку, в Україні потрібно реформувати механізм гарантування вкладів населення. Рекомендований мінімум для банків країн ЄС встановлено на рівні 100 тисяч євро, а в Україні він дорівнює 200 тис. грн., що є значно нижчим від рекомендованого ЄС рівня. Це дасть змогу покращити ситуацію одразу на двох рівнях: на рівні банку – стимулювати приплив депозитів, знизити ризики раптового відпливу депозитів у разі розгортання панічних настроїв; на рівні банківської системи – посилити конкуренції на депозитному ринку, розширити та покращити якості ресурсної бази.

Для виконання поставлених цілей Національному банку України бракує функціональної незалежності. Він повинен отримати більшу свободу щодо здійснення грошово-кредитної політики та нагляду за фінансо-

вим сектором. Тому необхідне посилення незалежності Національного банку України, зокрема посилення незалежності шляхом внесення змін до Закону «Про Національний банк України» з метою приведення його у відповідність до стандартів ЄС. Оцінка незалежності Національного банку свідчить про те, що акти, які регулюють діяльність Національного банку України та уряду, ні формально, ні фактично не відповідають критеріям ЄС щодо незалежності центрального банку. Значення індексу Цукермана для України коливаються в межах від 0,42 до 0,69, в середньому перебувають на рівні 0,52, тоді як у країнах ЄС цей показник наближений до 1. Результат слід тлумачити таким чином: ступінь незалежності Національного банку України становить 52% від ідеального показника.

Також в Україні слід розширити співробітництво органів банківського нагляду. Збільшення масштабів та підвищення складності роботи банківських груп та фінансових ринків викликають необхідність розширення міжнародного співробітництва органів банківського нагляду переважно через обмін інформацією, а також поглиблення знань фінансових інструментів і зміцнення зв'язків з фінансовими групами.

Для розвитку банківської системи та економіки загалом особливої актуальності набувають стандарти прозорості та розкриття інформації. З підвищенням зацікавленості вітчизняних інвесторів до банків та появою на ринку банківських послуг міжнародних інвесторів, які вимагають об'єктивного аналізу інформації, зміни в стандартах розкриття інформації та прозорості дуже важливі. Часто перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) здійснюється тільки в рамках вимог Національного банку України, які не включають усіх МСФЗ. Так, наприклад, згідно з вимогами Національного банку, більшість банків публікує не повні річні звіти на своїх веб-сайтах, а тільки їх частину з висновком незалежного аудитора. Крім цього, банки повинні розкривати в річних звітах інформацію не тільки щодо реальних власників, але й стосовно бенефіціарних власників, тобто фізичних осіб або публічних компаній, які в ланцюзі власників є останніми. Керівники деяких банків зазначають, що причина відсутності розкриття такої інформації полягає у відсутності таких вимог у законодавчих актах. Слід відзначити, що показник транспарентності (прозорості) НБУ становить 7,5 балів, що вдвічі нижче за

показники центробанків європейських країн, а також має індекс прозорості на рівні таких країн, як Македонія (7), Румунія (7,5), Молдова (8), Данія (8), тоді як в таких країнах, як Ісландія, Чехія, Великобританія, Угорщина, середнє значення індексу складає понад 10 балів.

У сучасних умовах актуальним є питання необхідності оцінки стійкості банківської системи. Фактично ризики зростають саме під час економічного піднесення, проте вони можуть не виявлятися доти, доки не настане період ускладнень. Тобто під час розроблення стратегій формування капіталу та резервів керівники банків повинні ставити перед собою мету підвищення стійкості банків у період піднесення, а також пам'ятати, що дисбаланси, що призводять до фінансової нестабільності, зазвичай розвиваються в найбільш сприятливій економічній ситуації. Згідно зі статистикою лідерами рейтингу Mind життєздатності банків, що працюють в Україні, за результатами III кварталу 2017 року стали американський «Сітібанк», австрійський «Райффайзен Банк Аваль» та французький «УкрСіббанк». За ними розташувалися французький «Креді Агріколь», німецький «Прокредит Банк» та угорський «ОТП Банк». Ці установи вийшли в лідери за комбінацією таких кількісних показників надійності, як ліквідність, рентабельність, достатність капіталу, а також якісних факторів безперебійності платежів, підтримки акціонерів та ризиків країн їхнього походження. Саме ці банки мають найвищу здатність пережити період системної нестабільності.

Отже, в Україні стабільні лише ті банки, які мають значну частку іноземного капіталу. Така статистика ще раз підтверджує необхідність запроваджувати у вітчизняну банківську систему інструменти та методи управління фінансовим сектором зарубіжних економічно розвинених країн.

Таким чином, якщо вітчизняна політика управління буде рівнятися на європейську, це сприятиме:

- забезпеченню ефективного та належного захисту інвесторів і покращенню інвестиційного клімату, активізації руху інвестиційного капіталу через кордони України;
- стабільності та надійності банківської системи;
- вдосконаленню нормативно-правової бази для здійснення нагляду на консолідованій основі за фінансовими групами, до складу яких входять банки;

- підвищенню якості корпоративного управління, систем ризик-менеджменту та внутрішнього контролю в банках;

- забезпеченню цілісності фінансової системи, що є умовою ефективної співпраці її суб'єктів.

Висновки з цього дослідження. Отже, протягом 2015–2017 років український фінансовий сектор пережив найглибшу кризу за часів незалежності. Це обумовлено як військовим конфліктом та анексією Росією українських територій, так і масштабними структурними дисбалансами, акумульованими протягом останнього десятиліття. Ринку фінансових послуг в Україні залишається малорозвиненим через нестабільні умови ведення бізнесу, незахищеність права власності та низький рівень корпоративного управління. Загалом фінансовий сектор залишається вразливим до можливих зовнішніх та внутрішніх шоків.

Щодо банківського сектору, то він тривалий час залишався без належного регулювання та ефективного нагляду. Це привело до стрімкого зростання кількості установ, які не мали наміру виконувати функції класичного фінансового посередництва та розглядалися акціонерами виключно як інструмент фінансування пов'язаних бізнесів. Реструктуризація фінансового сектору та перезапуск банківської системи, що відбуваються сьогодні, викривають багато фундаментальних проблем і засвідчують вкрай високу вартість для економіки від зволікання з прийняттям соціально непопулярних, проте необхідних рішень. Чинниками, що впливають на неефективність функціонування банківського ринку в Україні, є різке скорочення кількості банків в Україні, низький рівень ризик-менеджменту більшості банків, девальвація національної грошової одиниці, зростання недовіри до банків.

Наслідки Євроінтеграції банківської системи повинні відповідати стратегічному пріоритету фінансової політики України, забезпеченню стабільності банківської системи. Банківським та небанківським установам необхідно підвищити роль та розширити функції наглядових рад. Також необхідно покращити систему гарантування вкладів населення, оскільки сьогодні довіра до великої кількості банківських установ перебуває на дуже низькому рівні.

Підсумовуючи запропоновані вище методи, основними заходами, які сприятимуть зміцненню фінансового сектору країни вважаємо такі:

- розробка єдиного підходу до регулювання діяльності фінансових інститутів і

фінансових операцій, заснованого на економічній сутності, а не на юридичному статусі;

– необхідність реформування механізму гарантування вкладів населення;

– забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на міжнародних ринках банківських послуг;

– запровадження системи моніторингу ризиків, прозорості для учасників ринку та інвесторів.

Проведення ефективних перетворень в банківській системі України сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних банків на ринку банківських послуг, дасть можливість збалансувати інтереси банків та клієнтів. Разом це дає змогу сформулювати шлях до інтеграції банківської системи України у європейський фінансовий ринок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів / за ред. О.В. Дзюбляка. Тернопіль: ТНЕУ; Астон, 2012. 357 с.
2. Буріменко Ю.І., Голубова О.С. Напрями підвищення прибутковості банківської установи в умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Прага: Publishing House "Education and Science" s. r. o., 2013. URL: http://www.rusnauka.com/27_NII_2013/Economics/1_147003.
3. Вовчак О.Д., Крамаренко О.М. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ. Фінансовий простір. 2014. № 4 (16). С. 27–31.
4. Еволюція фінансової системи ЄС: виклики та перспективи для України. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1671>.
5. Кузнєцова С.А., Пестовська З.С. Банківська система: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2014. 346 с.
6. Масленнікова В.В. Зарубіжні банківські системи. Економіка, фінанси, право. 2010. № 10. С. 15–20.
7. Николишин І.Ю., Зізяк Н.В. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі України. Young Scientist. 2014. № 7.
8. Основні показники діяльності банків України // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
9. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 року: Проект Постанови Правління Національного банку від 18 червня 2015 року № 391. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#n5>.
10. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки від 19 березня 2015 року № 499. URL: <http://nfp.gov.ua/news/918.html>.
11. Шишпанова Н.О., Іванов А.О. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Modern Economics. 2017. № 1. С. 66–72.

REFERENCES:

1. Dzubliuk O.V. (2012). Bankivska systema Ukrainy: stanovlennia i rozvytok v umovakh hlobalizatsii ekonomichnykh protsesiv [Banking system of Ukraine: formation and development in the conditions of globalization of economic processes]. Ternopil: Aston, 357 p.
2. Burimenko Yu.I., Holubova O.S. (2013). Napriamy pidvyshchennia prybutkovosti bankivskoi ustanovy v umovakh zdiisnennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Areas of increasing the profitability of a banking institution in the context of foreign economic activity]. Prague: Education and Science. Available at: http://www.rusnauka.com/27_NII_2013/Economics/1_147003.
3. Vovchak O.D., Kramarenko O.M. (2014). Napriamy stabilizatsii roboty bankiv v umovakh kryzovykh yavyshch [Areas of stabilization of the banks in the conditions of crisis phenomena]. Finansovyi prostir, № 4 (16), pp. 27–31.
4. National Institute for Strategic Studies (2014). Evoliutsiia finansovoi systemy ES: vyklyky ta perspektyvy dlia Ukrainy [The Evolution of the EU Financial System: Challenges and Prospects for Ukraine]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies. Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1671>.
5. Kuznetsova S.A., Pestovska Z.S. (2014). Bankivska systema [The banking system]. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovsk Alfred Nobel University, 346 p.
6. Masliennikov V.V. (2010). Zarubizhni bankivski systemy [Foreign banking systems]. Ekonomika, finansy, pravo, № 10, pp. 15–20.

7. Nykolyshyn I.Yu., Ziziak N.V. (2014). Rol ta znachennia finansovoho rynku v finansovii systemi Ukrainy [The role and significance of the financial market in the financial system of Ukraine]. *Young Scientist*, № 7.
8. Natsionalnyi bank Ukrainy. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Main indicators of activity of Ukrainian banks]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
9. Pravlinnia Natsionalnogo banku Ukrainy (2015). Pro zatverdzhennia Kompleksnoi prohramy rozvytku finansovoho sektora Ukrainy do 2020 roku [On Approval of the Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020]. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#n5>.
10. Natsionalnyi bank Ukrainy (2015). Stratehiia reformuvannia derzhavnoho rehuliuвання ryнкiv nebankivskykh finansovykh posluh na 2015–2020 roky № 499 [Strategy for Reforming the State Regulation of Non-Bank Financial Services Markets for 2015–2020, No. 499]. Available at: <http://nfp.gov.ua/news/918.html>.
11. Shyshpanova N.O., Ivanov A.O. (2017). Finansovyi ryнок: suchasnyi stan, problemy na perspektyvy rozvytku [Financial market: the current state, problems on the prospects of development]. *Modern Economics*, № 1, pp. 66–72.